การสนธิพลังความร่วมมือในการเสริมสร้างโอกาสการเข้าถึงการศึกษาขั้นพื้นฐานของเด็กข้ามชาติ บริเวณพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษเชียงราย: กรณีศึกษามูลนิธิบ้านครูน้ำ อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

Synergistic Collaboration to Enhance Access to Basic Education for Cross-Border Migrant Children in the Chiang Rai Special Economic Zone: A Case Study of Baan Kru Nam Foundation in Chiang Saen District

พรรษกาญจน์ จำรัส[1*] พร้อมพิไล บัวสุวรรณ[2] และสุดารัตน์ สารสว่าง[3]

[1*]ผู้ประพันธ์บรรณกิจ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ อีเมล: patsakarn.j@ku.th

[2,3]ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ อีเมล: feduplb@ku.ac.th, อีเมล: fedusdrs@ku.ac.th

Patsakarn Jumrat [1*], Prompilai Buasuwan[2], and Sudarat Sarnsawang[3]

[1*]Corresponding Author, Department of Education, Faculty of Education, Kasetsart University, Email: patsakarn.j @ku.th

[2,3]Department of Education, Faculty of Education, Kasetsart University Email: feduplb@ku.ac.th, Email: fedusdrs@ku.ac.th

Received: March 04, 2025 / **Revised**: April 30, 2025 / **Accepted**: May 26, 2025

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหา และแนวทางการสนธิพลังความร่วมมือในการเสริมสร้างโอกาสการเข้าถึงการศึกษาขั้นพื้นฐานของเด็กข้ามชาติในเขตเศรษฐกิจพิเศษเชียงราย โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ กรณีศึกษามูลนิธิบ้านครูน้ำ อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบก้อนหิมะ ได้แก่ ผู้ดูแลมูลนิธิ ผู้นำชุมชน ที่ปรึกษามูลนิธิ และตัวแทนผู้บริหารและครู จากสถานศึกษา 4 แห่ง รวม 7 แหล่งข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการศึกษาพบว่า เด็กข้ามชาติสามารถเข้าถึงการศึกษาได้ผ่านความร่วมมือของมูลนิธิ โรงเรียน หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน โดยใช้การเรียนการสอนที่ยืดหยุ่นทั้งในระบบและนอกระบบ อย่างไรก็ตาม อุปสรรคสำคัญ ได้แก่ ปัญหาด้านเอกสาร สถานะทางกฎหมายที่ไม่ชัดเจน และทัศนคติของสังคมที่มองว่าเด็กข้ามชาติเป็นภาระแนวทางการพัฒนา คือ การปรับปรุงนโยบายการลงทะเบียนเด็กข้ามชาติ การพัฒนาหลักสูตรที่เน้นทักษะชีวิตและอาชีพ และส่งเสริมความร่วมมือระหว่างโรงเรียน มูลนิธิ และชุมชน รวมถึงการสร้างความเข้าใจในสิทธิและการพัฒนาระบบสนับสนุนที่ยั่งยืน ซึ่งจะช่วยให้เด็กข้ามชาติสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองและเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจและสังคมในอนาคต

คำสำคัญ: การสนธิพลังความร่วมมือ การเสริมสร้างโอกาส การศึกษาขั้นพื้นฐาน เด็กข้ามชาติ

Abstract

This study aims to examine the current situation, challenges, and approaches to strengthening cooperation for enhancing access to basic education among cross-border migrant children in the Chiang Rai Special Economic Zone. Using a qualitative research approach, this study adopts a case study of the Baan Kru Nam Foundation in Chiang Saen District, Chiang Rai Province. Data were collected through in-depth interviews with key informants selected via snowball sampling, including foundation administrators, community leaders, foundation advisors, and representatives from four educational institutions, totaling seven sources. The data were analyzed using content analysis. The findings indicate that cross-border migrant children gain access to education through multi-stakeholder collaboration involving the foundation, schools, government agencies, the private sector, and local communities. A flexible teaching approach, integrating both formal and non-formal education systems, plays a crucial role in facilitating access. However, significant challenges remain, including documentation issues, unclear legal status, and societal perceptions that view migrant children as burdens. To address these challenges, this study suggests policy reforms to improve the registration process for migrant children, the development of curricula that emphasize life skills and vocational training, and the promotion of stronger collaboration between schools, foundations, and communities. Additionally, raising awareness of migrant children's rights and establishing a sustainable support system are essential steps in empowering these children to reach their full potential and contribute meaningfully to society and the economy in the future.

Keywords: Synergistic Collaboration, Opportunity Enhancement, Basic Education, Cross-border Children

บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือพื้นฐานที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และยกระดับคุณภาพชีวิต ช่วยสร้างศักยภาพ ความรู้ และคุณค่าที่จำเป็นต่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและเสริมสร้างความมั่นคงทางสังคมดังคำกล่าวของ เนลสัน แมนเดลา (Nelson Mandela) ปี ค.ศ. 1990 ที่ว่า “การศึกษาคืออาวุธที่ทรงพลังที่สุดที่เราสามารถใช้เพื่อเปลี่ยนแปลงโลก” ที่ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการศึกษาในฐานะกลไกที่สามารถเปลี่ยนแปลง และความยั่งยืนได้ในระดับบุคคล และโครงสร้างสังคม

โดยเฉพาะในกลุ่มประชากรที่เปราะบาง เช่น เด็กข้ามชาติ ซึ่งนอกจากการศึกษาจะช่วยลดปัญหาความยากจน และความเหลื่อมล้ำยังส่งเสริมความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และสร้างความมั่นคงทางสังคมในระยะยาว (United Nations Children's Fund [UNICEF], 2019)

ประเทศไทยปัจจุบันต้องการแรงงานข้ามชาติในระบบเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น แรงงานข้ามชาติมักมาพร้อมครอบครัวและบุตรหลาน ซึ่งจำเป็นต้องได้รับโอกาสทางการศึกษา แม้ประเทศไทยจะมีนโยบายที่ส่งเสริมความเท่าเทียมทางการศึกษา เช่น มติคณะรัฐมนตรีปี 2548 ที่รับรองสิทธิการศึกษาฟรี 15 ปี สำหรับเด็กทุกคนในประเทศ (Association of Southeast Asian Nations [ASEAN], 2013) แต่ข้อจำกัดด้านกฎหมาย ภาษา วัฒนธรรม และทรัพยากร อันเป็นอุปสรรคต่อการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ สะท้อนถึงความท้าทายของระบบการศึกษาที่ต้องพัฒนาต่อไป

ความท้าทายนี้ปรากฏชัดเจนในเขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดเชียงราย ซึ่งเป็นพื้นที่ชายแดนที่มีแรงงานข้ามชาติจากประเทศเพื่อนบ้านหลั่งไหลเข้ามาจำนวนมาก เด็กข้ามชาติในพื้นที่นี้ต้องเผชิญกับอุปสรรคในการเข้าถึงการศึกษาขั้นพื้นฐาน แม้จะมีองค์กรพัฒนาเอกชน เช่น มูลนิธิบ้านครูน้ำ ที่ดำเนินงานสนับสนุนสิทธิ และโอกาสทางการศึกษาของเด็กกลุ่มนี้ (Baan Kru Nam Foundation, 2022) อย่างไรก็ตามการพัฒนาและสร้างความยั่งยืนยังคงต้องพึ่งพาความร่วมมือระหว่างภาครัฐ โรงเรียน ชุมชน และองค์กรเอกชน เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้าง และส่งเสริมการศึกษาที่ครอบคลุมและเท่าเทียม (Save the Children, 2019)

การสนธิพลังความร่วมมือ ได้รับการยอมรับว่าเป็นกลไกสำคัญในการแก้ไขปัญหาและขับเคลื่อนการพัฒนาทางการศึกษา Buasuwan (2019) ระบุว่า การสนธิพลังความร่วมมือ หมายถึง การบูรณาการศักยภาพและทรัพยากรของแต่ละภาคส่วนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ ความร่วมมือนี้มีผลกระทบเชิงบวกต่อเศรษฐกิจและสังคม ในเชิงเศรษฐกิจการศึกษาช่วยเพิ่มศักยภาพและลดการขาดแคลนแรงงาน เสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ด้านสังคมเด็กข้ามชาติจะสามารถปรับตัว มีส่วนร่วมในสังคมพหุวัฒนธรรม สามารถเข้าใจ ลดความขัดแย้ง และส่งเสริมความมั่นคงทางสังคมในระยะยาว

การศึกษานี้มุ่งศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และแนวทางการสนธิพลังความร่วมมือในการส่งเสริมโอกาสการเข้าถึงการศึกษาขั้นพื้นฐานของเด็กข้ามชาติในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดเชียงราย โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพรูปแบบกรณีศึกษา เพื่อทำความเข้าใจบทบาท กระบวนการทำงาน และความร่วมมือ ระหว่างมูลนิธิและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น โรงเรียน หน่วยงานภาครัฐ และชุมชน ในการสร้างสภาพแวดล้อมทางการศึกษาที่ครอบคลุมและเท่าเทียม ผลการศึกษาจะช่วยสร้างความเข้าใจในการสนธิพลังความร่วมมือเพื่อแก้ไขปัญหาและอุปสรรค เพื่อสนับสนุนเป้าหมาย

การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ของประเทศไทยในการส่งเสริมการศึกษาที่มีคุณภาพสำหรับทุกคน (United Nations Thailand Network on Migration, 2023)

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการเข้าถึงการศึกษาขั้นพื้นฐานของเด็กข้ามชาติบริเวณพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษเชียงราย

2. เพื่อศึกษาแนวทางการสนธิพลังความร่วมมือระหว่างหน่วยงานในการเสริมสร้างโอกาสการเข้าถึงการศึกษาขั้นพื้นฐานของเด็กข้ามชาติบริเวณพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษเชียงราย

ขอบเขตการวิจัย

1) ขอบเขตด้านพื้นที่ศึกษา พื้นที่วิจัย คือ มูลนิธิบ้านครูน้ำ อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย องค์กรที่ให้ความช่วยเหลือกลุ่มเด็กเร่ร่อนบริเวณตะเข็บชายแดน เขตเศรษฐกิจพิเศษจังหวัดเชียงราย

2) ขอบเขตด้านการศึกษา ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) รูปแบบกรณีศึกษากลุ่มเด็กข้ามชาติที่อยู่ในการดูแลของมูลนิธิบ้านครูน้ำ อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

3) ขอบเขตด้านระยะเวลา การศึกษาครั้งนี้ดำเนินการระหว่าง เดือนกรกฎาคม 2567 - กุมภาพันธ์ 2568

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยให้ความสำคัญกับความเที่ยงตรงภายใน (Internal Validity) ความน่าเชื่อถือ (Reliability) ความเที่ยงตรงภายนอก (External Validity) ตามแนวทางของ Yin (2018) โดยการใช้แหล่งหลักฐานและข้อมูลจากหลายแหล่ง หรือสามเส้า (Triangulation) ตามแนวทางของ Patton (2015) ดังนี้

1. สามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) ใช้แหล่งข้อมูลที่แตกต่างกันเพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของข้อมูลโดยเก็บข้อมูลจาก ผู้ดูแลมูลนิธิ ผู้นำชุมชน ที่ปรึกษามูลนิธิ ครูและผู้บริหารสถานศึกษาที่กลุ่มเด็กข้ามชาติกำลังศึกษาอยู่ ได้แก่ โรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักบริหารการศึกษาพิเศษ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ สังกัดกรมส่งเสริมการเรียนรู้

2. สามเส้าด้านระเบียบวิธีวิจัย (Methodological Triangulation) ใช้วิธีการเก็บข้อมูลที่หลากหลายเพื่อเพิ่มความแม่นยำของข้อค้นพบ ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับแหล่งข้อมูล การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) ที่มูลนิธิ และการวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis) เช่น งานวิจัย และนโยบายของรัฐที่เกี่ยวกับการศึกษาของเด็กข้ามชาติ

3. สามเส้าด้านผู้วิจัย (Investigator Triangulation) ใช้ผู้วิจัยมากกว่าหนึ่งคนในการวิเคราะห์และตีความข้อมูลมีผู้ร่วมวิจัยหรือที่ปรึกษาที่มีพื้นฐานความรู้หลากหลาย เพื่อลดอคติของผู้วิจัย

4. สามเส้าทฤษฎี (Theoretical Triangulation) ใช้กรอบแนวคิดหรือทฤษฎีที่แตกต่างกันมาอธิบายปรากฏการณ์ ได้แก่ ทฤษฎีทุนทางสังคม (Social Capital Theory) อธิบายบทบาทของเครือข่ายความร่วมมือ ใช้อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Child Rights Theory) วิเคราะห์โอกาสทางการศึกษาของเด็กข้ามชาติ และกรอบแนวคิดเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน เป้าหมายที่ 4 (SDGs 4) ที่มุ่งเน้นการศึกษาที่ทั่วถึงและมีคุณภาพ

ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัยนี้ประกอบด้วยผู้ที่มีบทบาทเกี่ยวข้องโดยตรงกับการส่งเสริมโอกาสการเข้าถึงการศึกษาขั้นพื้นฐานของกลุ่มเด็กข้ามชาติที่อยู่ในการดูแลของ มูลนิธิบ้านครูน้ำ อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย จำนวน 7 แหล่งข้อมูล คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยคำนึงถึงเกณฑ์ในการเลือกตัวอย่างวิจัยเชิงคุณภาพทั้งความสอดคล้องของวัตถุประสงค์คำถามวิจัย ความสามารถในการให้ข้อมูลเชิงลึก อันนำไปสู่ความสามารถในการอภิปรายและสรุปข้อมูลที่ต้องการศึกษา กรณีขยายเครือข่ายผู้ให้ข้อมูลเพิ่มเติม ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบก้อนหิมะ (Snowball Sampling) โดยอาศัยคำแนะนำจากผู้ดูมูลนิธิซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) เพื่อเข้าถึงกลุ่มตัวอย่างเพิ่มเติม

เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย ผู้วิจัย แบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม และแบบสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยแนวคำถามสัมภาษณ์ (Interview Guide) ที่พัฒนาขึ้นโดยอิงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยและคำถามวิจัย แนวคำถามมีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด เพื่อกระตุ้นผู้ให้ข้อมูลสามารถแสดงความเห็นเชิงลึก หัวข้อคำถามครอบคลุมถึงสภาพปัญหา แนวทางการแก้ไข และบทบาทของหน่วยงานในการสนับสนุนมูลนิธิบ้านครูน้ำ นอกจากนี้ ยังใช้เครื่องบันทึกเสียง (Audio Recorder) สำหรับการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ โดยได้รับความยินยอมจากผู้ให้ข้อมูล และสมุดบันทึก สำหรับการจดบันทึกประเด็นสำคัญและข้อสังเกตในระหว่างการเก็บข้อมูล ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ถูกถอดความ (Transcription) เพื่อใช้ในการวิเคราะห์อย่างเป็นระบบ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ประกอบด้วยการศึกษาเอกสาร การวิจัยภาคสนาม การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) ร่วมกับการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participate Observation) กับผู้ให้ข้อมูลหลัก และผู้ให้ข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ตาม

แนวทางของ Johnson & LaMontagne (1993) นำข้อมูลมาจัดประเด็นหลัก คือ สภาพ ปัญหา และแนวทางการส่งเสริมการศึกษาแก่เด็กข้ามชาติ เพื่อตอบคำถามการวิจัย แบ่งเป็น 4 ระยะ ดังนี้

1) ระยะก่อนเข้าสนามวิจัย ผู้วิจัยเตรียมความพร้อมทั้งด้านวิชาการและปฏิสัมพันธ์ โดยศึกษางานวิจัย เอกสาร และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ติดต่อมูลนิธิบ้านครูน้ำผ่านเพจเฟซบุ๊ก และผู้ให้ข้อมูลอื่นทางโทรศัพท์ จากนั้นดำเนินการส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์เพื่อแจ้งวัตถุประสงค์และขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลวิจัย

2) ระยะเข้าสนามวิจัย ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลภาคสนามครั้งที่ 1 โดยเริ่มจากการสร้างความสัมพันธ์และความคุ้นเคยด้วยการฝังตัวพักอาศัยภายในมูลนิธิ เข้าร่วมกิจกรรมกับผู้ดูแลมูลนิธิ เจ้าหน้าที่ อาสาสมัครชาวแคนาดา และชุมชน จากนั้นดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในเขตพื้นที่ให้บริการของมูลนิธิ ซึ่งได้รับการแนะนำจากผู้ให้ข้อมูลหลัก

3) ระยะอยู่ในสนามวิจัย ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลควบคู่กับการเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยใช้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก ที่ปรึกษามูลนิธิ และครูศูนย์ส่งเสริมการเรียนรู้ประจำอำเภอเชียงแสน ผ่านทางโทรศัพท์ จากนั้นดำเนินการเก็บข้อมูลภาคสนามครั้งที่ 2 สังเกตแบบมีส่วนร่วมโดยเข้าร่วมกิจกรรมกับมูลนิธิ สัมภาษณ์เชิงลึกผู้นำชุมชน และผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักบริหารการศึกษาพิเศษและครูประจำการโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดเชียงราย

4) ระยะออกจากสนามวิจัย หลังจากเก็บข้อมูลผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกครบถ้วนสมบูรณ์ จึงนำข้อมูลเข้าสู่กระบวนการลดทอนข้อมูล (Data Reduction) และจัดหมวดหมู่เพื่อค้นหาความสัมพันธ์ก่อนวิเคราะห์ตามแนวทางของ Johnson & LaMontagne (1993) โดยให้ความสำคัญกับทั้งมุมมองของคนใน (emic) และคนนอก (etic) เพื่อให้เกิดความเข้าใจปรากฏการณ์โดยปราศจากอคติ ผู้วิจัยใช้สมมติฐานชั่วคราวเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ พร้อมเก็บข้อมูลจากหลายแหล่งเพื่อให้เกิดความรอบด้าน ซึ่งนำไปสู่การวิเคราะห์เชิงอุปนัย (Inductive Data Analysis) เพื่อสังเคราะห์ข้อสรุปของสิ่งที่ต้องการศึกษาอย่างมีความแม่นยำและครอบคลุม

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์เนื้อหาตามแนวทางของ Johnson & LaMontagne (1993) 6 ขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยเตรียมข้อมูลเบื้องต้นสำหรับการวิเคราะห์ (Data Preparation) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participate Observation) การตรวจสอบเอกสาร (Document Review) จากนั้นถอดเทปสัมภาษณ์ (Transcription) จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูล และจัดทำรหัสข้อมูลเบื้องต้น (Preliminary Coding) โดยแยกประเภทข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์

2. ผู้วิจัยทำความคุ้นเคยกับข้อมูล (Familiar with the data) โดยการอ่านข้อมูลหลายครั้ง เพื่อให้เข้าใจภาพรวมและรายละเอียด จดบันทึกเพื่อช่วยตีความข้อมูล แบ่งข้อมูลออกเป็นหมวดหมู่และค้นหาแนวโน้มสำคัญ และตรวจสอบความสอดคล้องของข้อมูลเพื่อลดอคติของผู้วิจัย

3. หลังจากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงประจักษ์ที่ได้จากการสัมภาษณ์ จึงนำมาสร้างกรอบแนวคิดตามแนวทางของ Johnson & LaMontagne (1993) ที่ศึกษาการสนธิพลังความร่วมมือ (Collaborative Synergy) ระหว่างมูลนิธิบ้านครูน้ำ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยอ้างถึงพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่รับรองสิทธิในการศึกษาอย่างเท่าเทียม (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2542) เป้าหมาย SDGs 4 ที่มุ่งเน้นการศึกษาที่ทั่วถึงและมีคุณภาพ (United Nation Children's Fund [UNICEF], n.d.) และ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (CRC) ที่กำหนดให้เด็กทุกคนมีสิทธิในการศึกษาโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติ (United Nations General Assembly, 1989) และใช้ทฤษฎีทุนทางสังคมของ Bourdieu (1986) เพื่ออธิบายบทบาทของเครือข่ายความร่วมมือในการเพิ่มทรัพยากรลดอุปสรรคด้านกฎหมาย ภาษา และเศรษฐกิจ เพื่อศึกษาแนวทางที่มีประสิทธิภาพในการส่งเสริมโอกาสการเข้าถึงการศึกษาขั้นพื้นฐานของเด็กข้ามชาติ

4. ผู้วิจัยอ่านและตรวจสอบข้อมูลซ้ำ เช่น บทสัมภาษณ์ และเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อจัดหมวดหมู่ประเภทของข้อมูล (Tentative categories) หาประเด็นที่เกิดขึ้นซ้ำ พิจารณาความสัมพันธ์และจัดกลุ่มข้อมูลที่คล้ายกัน จากนั้นสร้างหมวดหมู่หลักและหมวดหมู่ย่อย ตามแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับกรอบแนวคิดของการวิจัยทบทวนและปรับปรุง และตั้งชื่อหมวดหมู่ สะท้อนถึงเนื้อหาของข้อมูลภายในแต่ละหมวด

5. ผู้วิจัยทบทวนหมวดหมู่ที่ตั้งไว้ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของการจัดหมวดหมู่ประเภทของข้อมูล โดยพิจารณาว่าครอบคลุมข้อมูลทั้งหมดหรือไม่ จากนั้นเปรียบเทียบข้อมูลและหมวดหมู่ เพื่อตรวจสอบว่าข้อมูลดิบ อยู่ในหมวดหมู่ที่เหมาะสมหรือซ้อนทับกันหรือไม่ จากนั้นผู้ให้ข้อมูลตรวจสอบและยืนยันว่าการจัดกลุ่มข้อมูลสะท้อนความเป็นจริงหรือไม่ ดำเนินการทบทวนและปรับปรุงหมวดหมู่เพื่อให้แน่ใจว่าหมวดหมู่มีความชัดเจน และสามารถอธิบายข้อมูลได้อย่างถูกต้องและครอบคลุม

6. ตรวจสอบความถูกต้องของผลการวิเคราะห์ (Category integrity) โดยใช้ กระบวนการตรวจสอบกับข้อมูลดิบการตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ การยืนยันจากผู้ให้ข้อมูล และทดสอบความสม่ำเสมอของหมวดหมู่

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลตามแนวทางของ Johnson & LaMontagne (1993) แสดงผลการวิจัยดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการแบ่งข้อมูลออกเป็นหมวดหมู่และค้นหาแนวโน้มสำคัญ

หมวดหมู่ ความร่วมมือระหว่างมูลนิธิและโรงเรียน	
ตัวอย่างข้อมูล	“...ไปประชุมทุกครั้ง อย่างโรงเรียนเทศบาล 6 ให้เจ้าหน้าที่มีส่วนร่วมเป็นผู้ปกครอง - ผู้ดูแลมูลนิธิ” "...มูลนิธิเหมือนผู้ปกครองเพราะเด็กทะเบียนบ้านอยู่ในนั้น...เด็กที่เป็นพระ (บวชเรียน) ก็มาที่วัดหลวงพ่อเป็นเจ้าบ้าน – ครู สกร. 2"
แนวโน้มที่พบ	มูลนิธิประสานความร่วมมือกับโรงเรียนโดยตรงในฐานะผู้ปกครอง แต่ในกรณีกลุ่มเด็กที่บวชเรียนต้องประสานงานกับโรงเรียน ผ่านวัดและเจ้าอาวาส
หมวดหมู่ โอกาสการเข้าถึงการศึกษาขั้นพื้นฐาน	
ตัวอย่างข้อมูล	“...เด็กทุกคนที่มาสอบไม่ว่าจะเป็นต่างชาติที่ผู้ปกครองทำงานในประเทศไทย เด็กชาวเขา มูลนิธิ ก็รับหมด – ครู รร. อปท.” “...เราก็เปิดโอกาสให้เด็กทุกคนได้เข้ามาเรียน ให้การศึกษาเท่าเทียมกันหมด...เด็กพวกนี้มีเยอะเมื่อก่อนมีสิบกว่าคนแต่หลัง ๆ นี่จบไปแล้วและไปเรียนข้างนอก - ครู สกร.1”
แนวโน้มที่พบ	เด็กข้ามชาติสามารถเข้าถึงการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งการศึกษาในระบบและนอกระบบ

จากตารางที่ 1 พบว่า แนวโน้มที่พบชี้ให้เห็นถึงความร่วมมือระหว่างมูลนิธิ โรงเรียน และสถาบันอื่น ๆ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญ ความร่วมมือที่เข้มแข็งช่วยลดอุปสรรคในการเข้าถึงและรับการศึกษาในรูปแบบที่เหมาะสม

ตารางที่ 2 ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของข้อมูล

การวิเคราะห์ความสอดคล้องหมวดหมู่ข้อมูลความร่วมมือระหว่างมูลนิธิและโรงเรียน	
ข้อมูลจากมูลนิธิ (ผู้ให้ข้อมูลหลัก)	“...เราเริ่มต้นจากเด็ก 5 คน...ให้เรียนก็ได้ที่โรงเรียนป่ายาง...ทีมแรกได้ไปอยู่ที่ราชประชานุเคราะห์จังหวัดเลย...เป็น 5 คน แรก ได้รับการตอบรับอย่างดีมาก - ผู้ดูแลมูลนิธิ” “...มีไปนวด ส่งเด็กที่มีสภาวะจิตใจไปเรียนศิลปะ คนไหนกระทบจิตใจเยอะเราต้องคุยกับครูด้วย พาเด็กไปหาหมอ นักจิตวิทยา - ผู้ดูแลมูลนิธิ” “...ประชุมทุกครั้ง อย่างโรงเรียนเทศบาล 6 ก็ให้เจ้าหน้าที่มีส่วนร่วมเป็นผู้ปกครองของเด็ก - ผู้ดูแลมูลนิธิ”
ข้อมูลจากแหล่งข้อมูลอื่น	“...ถ้าเด็กมีปัญหาและมีเพื่อนจากมูลนิธิมาเรียนด้วย พี่ก็จะถามก่อนว่าคนนี้เป็นยังไง ...แบบนี้...เราก็จะโทรหาครูน้ำโดยตรงเลย – ครู สกร.1” “นักศึกษาก็เข้ามาในระบบปกติ ถ้ามีเหตุให้ไปนู่นไปนี่ก็ติดต่อกันทางไลน์ - ครู สกร. 2" “ครู LS ประสานกับทางมูลนิธิโดยดูแลด้านเศรษฐกิจ การเรียน สุขภาพ - ครู อปท.”

ตารางที่ 2 ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของข้อมูล (ต่อ)

ข้อสรุปความสอดคล้องหมวดหมู่ความร่วมมือระหว่างมูลนิธิและโรงเรียน	
มูลนิธิมีบทบาทในการส่งเสริมการเข้าถึงการศึกษาของเด็กข้ามชาติ โดยร่วมมือกับสถานศึกษาหลายแห่งไม่เพียงมุ่งด้านการศึกษาแต่ให้ความสำคัญกับสุขภาพจิตและการพัฒนาทักษะผ่านการประชุม ประสานงานออนไลน์ และดูแลร่วมกันหลายฝ่าย สอดคล้องกับแนวคิด Social Networks ของ Coleman (1988) เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างมูลนิธิกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทำให้เด็กข้ามชาติได้รับโอกาสทางการศึกษา	
การวิเคราะห์ความสอดคล้องหมวดหมู่ข้อมูลปัญหาและอุปสรรค	
ข้อมูลจากมูลนิธิ (ผู้ให้ข้อมูลหลัก)	“...เขามีแต่สัญชาติ เขาไม่รู้ว่าเขาอยู่ฝั่งไหน เพราะมันเป็นตะเข็บชายแดน**...**เด็กพวกนี้ไม่มีสัญชาติ...ความเป็นสิทธิเด็กเนี่ยมันไม่มีเลย **–** ผู้ดูแลมูลนิธิ” “...เด็กกลุ่มนี้เขาเกิดมาไม่มีสถานะที่แน่นอน ไม่รู้ว่าตัวเองเป็นคนชาติไหนกันแน่ เขาก็จะไม่มีความผูกพันและหวงแหนในประเทศ **–** ผู้ดูแลมูลนิธิ”
ข้อมูลจากแหล่งข้อมูลอื่น	“...เด็กข้ามชาติยังถูกมองว่าเป็นกลุ่มที่เบียดสิทธิ์ของคนไทย **-** ที่ปรึกษามูลนิธิ” “...เด็กที่ไม่มีเลขบัตร ไม่มีใบ ถ้ามาครั้งแรกจะรับสมัครก่อน...แล้วให้ผู้ใหญ่บ้านรับรองว่าอยู่ในชุมชน ถ้าเขาไม่เซ็นให้เราก็ออกให้ไม่ได้ - ครู สกร.1” “ปัญหาด้านเอกสารเริ่มตั้งแต่สมัคร เราบอกว่าต้องเอาบัตรประชาชน บางคนมีบัตร G สมัครไม่ได้ต้องแจ้งเราจะปลดระบบให้สมัคร...บางคนก็ไม่มีเอกสารมาเลย - ครู รร.อปท.”
ข้อสรุปความสอดคล้องหมวดหมู่ปัญหาและอุปสรรค	
สอดคล้องกันในประเด็น กฎหมายการศึกษาและทัศนคติของสังคม กล่าวคือ พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ (2542) รับรองสิทธิทางการศึกษา แต่ขาดกลไกบังคับใช้ และอุปสรรคด้านสถานะบุคคลเด็กข้ามชาติจึงเข้าถึงการศึกษาได้ไม่เต็มที่ในทางปฏิบัติยังไม่สอดคล้องกับหลักสิทธิเด็ก (CRC, 1989) และทัศนคติในสังคมที่มองว่าเด็กข้ามชาติเป็นภาระ ส่งผลให้ต้องพึ่งพามูลนิธิและเครือข่ายทางสังคมเพื่อเข้าถึงสิทธิพื้นฐาน	

จากตารางที่ 2 พบว่า ข้อมูลสอดคล้องกันในเรื่องบทบาทของมูลนิธิและโรงเรียนในการส่งเสริมการศึกษาแต่ยังมีอุปสรรคที่ต้องแก้ไข เช่น ปัญหาสถานะทางกฎหมายของเด็กข้ามชาติ และความซับซ้อนของระบบราชการ ความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ เป็นปัจจัยสำคัญ โดยต้องมีแนวทางที่เป็นระบบมากขึ้น โดยปรับปรุงแนวทางการแก้ปัญหาในระดับนโยบายและปฏิบัติการ เพื่อให้สามารถเข้าถึงสิทธิทางการศึกษาได้

ตารางที่ 3 ผลการจัดหมวดหมู่ประเภทของข้อมูล

หมวดหมู่หลัก (Tentative Categories)	หมวดหมู่ย่อย (Sub-Categories)	ตัวอย่างข้อมูลจากการสัมภาษณ์
การสนธิพลังความร่วมมือ	ความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับมูลนิธิ	"...โรงเรียนเขาก็เอาไปเข้าโรงเรียนบ้านสันธาตุตลอด เมื่อก่อนก็เอาเด็กไปเข้าที่โรงเรียนบ้านดอยจัน - ผู้นำชุมชน"
	การประสานงานระหว่างหน่วยงานรัฐ	“...มอบหมายให้ครูทำหนังสือจากเขต ส่งหลักฐานจากมูลนิธิแล้วไปที่อำเภอ เขาจะช่วยบริการให้ - ผอ.รร.สพฐ.” “...แต่ถ้ามีปัญหาพี่ ๆ เจ้าหน้าที่เขาก็จะพาไปที่ว่าการอำเภอ เพราะที่ว่าการอำเภอก็จะอยู่ข้างโรงเรียน – ครู รร.อปท.”
การเข้าถึงการศึกษาขั้นพื้นฐาน	โอกาสทางการศึกษาของเด็กข้ามชาติ	“...ใครมาเรียนหนังสือในไทยมีหน้าที่เรียนหนังสือหมด...ควรจะเท่าเทียมทุกพื้นที่การศึกษา คนจะเหมือนกัน - ผอ.รร.สพฐ.”
	การสนับสนุนจากโรงเรียน	“...อยู่ที่นี่เรามีอาหารฟรี ครบสามมื้อ ชุด เครื่องแต่งกาย เรียนฟรี 15 ปี เรามีให้ครบทุกคน – ผอ.รร.สอศ.” “**...**หลักสำคัญนี่คือการสนับสนุนทางด้านการศึกษาแล้วก็ไม่เสียค่าใช้จ่ายใด ๆ ทั้งสิ้น เตรียมเอกสารให้ทุกอย่าง **–** ครู สกร.”
ปัญหาและอุปสรรค	ปัญหาด้านเอกสารและสถานะบุคคล	“...กฎระเบียบเยอะเกินไป บางทีเด็กชายขอบคนเร่ร่อนเขาจะไม่เข้าถึงสิทธิ์เพราะเขากลัว – ที่ปรึกษามูลนิธิ” “...เด็กต้องมีหลักฐานโดยต้องมีผู้นำ เช่น พ่อหลวงบ้าน รับรอง และมีผู้ปกครองที่ติดต่อได้ – ผอ.รร.สอศ.”
	ปัญหาด้านกฎหมาย	“...พี่ต้องทำให้มันถูกต้อง ไม่เหมือนเมื่อก่อนแล้ว ต้องระวังตามกฎหมายเราผิดเต็มประตู เพื่อไม่ให้ผิดกฎหมายที่เราช่วยเด็กด้วย - ผู้ดูแลมูลนิธิ”
แนวทางการสนับสนุน	ทุนการศึกษา	“...ทุนการศึกษามาจากการบริจาคของภาคเอกชนรัฐก็มีจัดสรรให้เด็กชุมชน และมูลนิธิเท่ากันตามที่เขาวิเคราะห์ - ผอ.รร.สพฐ."
	ระบบการช่วยเหลือนักเรียน	“...เราเสริมในส่วนของงานอาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับนโยบาย Learn to Earn ส่งเสริมให้มีรายได้ระหว่างเรียน - ผอ.รร.สอศ.”
	การสร้างความเข้าใจระหว่างหน่วยงาน	“...การทำงานระหว่างรัฐและเอกชนต้องพบกันครึ่งทางเด็กข้ามชาติจะเข้าถึงสิทธิ์ไม่ได้ถ้าไม่มีการสนับสนุนจากเครือข่าย - ที่ปรึกษามูลนิธิ”

จากตารางที่ 3 การจัดหมวดหมู่ประเภทของข้อมูลอย่างเป็นระบบ พบว่า โรงเรียนและมูลนิธิทำงานร่วมกันเพื่อสนับสนุนเด็กข้ามชาติ แต่ยังมีปัญหาด้านการประสานงานกับภาครัฐในบางพื้นที่ ด้านโอกาสทางการศึกษาเด็กข้ามชาติสามารถเข้าเรียน และได้รับการสนับสนุนจากโรงเรียน เช่น อุปกรณ์การเรียน ทั้งนี้ ยังพบปัญหาด้านเอกสารและสถานะบุคคลที่ยังเป็นข้อจำกัดในการเข้าถึงการศึกษาของเด็กข้ามชาติ

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษานี้มุ่งวิเคราะห์สภาพ ปัญหา และแนวทางความร่วมมือการเข้าถึงการศึกษาของเด็กข้ามชาติในพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษเชียงราย พบว่า แม้ว่าเด็กข้ามชาติจะมีโอกาสเข้าถึงการศึกษาเพิ่มขึ้นจากการสนับสนุนของเครือข่ายความร่วมมือระหว่างโรงเรียน มูลนิธิ และหน่วยงานต่าง ๆ แต่ในทางปฏิบัติ ยังคงมีอุปสรรคทางกฎหมาย เอกสาร และปัจจัยทางเศรษฐกิจที่ส่งผลให้เด็กบางส่วนไม่สามารถเข้าถึงการศึกษาได้อย่างเท่าเทียม

ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า การเข้าถึงการศึกษาของเด็กข้ามชาติในพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษเชียงรายได้รับอิทธิพลจากทุนทางสังคม (Social Capital) ซึ่งสามารถอธิบายผ่านแนวคิดของ Coleman (1988) ที่กล่าวถึงความสำคัญของเครือข่ายทางสังคมในการสนับสนุนโอกาสทางการศึกษา เด็กข้ามชาติที่มีเครือข่ายสนับสนุนที่แข็งแกร่งจากโรงเรียนและมูลนิธิสามารถเข้าถึงการศึกษามากขึ้น อย่างไรก็ตาม เด็กที่ไม่มีเครือข่ายสนับสนุน หรือไม่มีเอกสารประจำตัวยังคงประสบกับข้อจำกัดในการสมัครเข้าเรียนในสถานศึกษา ในระดับนโยบาย พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กำหนดให้เด็กทุกคนในประเทศไทยสามารถเข้าถึงการศึกษาได้โดยไม่คำนึงถึงสัญชาติ แต่การปฏิบัติจริงกลับพบว่า เด็กข้ามชาติที่ไม่มีเอกสารต้องพึ่งพาการรับรองจากผู้นำชุมชน ซึ่งไม่มีมาตรฐานที่แน่ชัด สอดคล้องกับการศึกษาของ Srichomphu & Tangtrongpairoj (2021) ศึกษาความท้าทายในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กข้ามชาติ กรณีศึกษาจังหวัดระนอง พบว่า การขาดความเข้าใจในนโยบายของบุคลากร และการประสานงานที่ไม่เป็นเอกภาพระหว่างหน่วยงาน ส่งผลให้เด็กข้ามชาติบางส่วนถูกปฏิเสธไม่ให้เข้าเรียน จึงต้องพัฒนาความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน และการศึกษาของ Save the Children (2019) ที่ศึกษาการเข้าถึงการศึกษาของเด็กข้ามชาติในเมียนมาและไทย พบว่าการสนับสนุนจากโรงเรียนและมูลนิธิมีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือเด็กที่ไม่มีเอกสารทางกฎหมาย

ปัญหาด้านเอกสารและสถานะบุคคลเป็นหนึ่งในอุปสรรคสำคัญเนื่องด้วย เด็กข้ามชาติบางคนไม่มีเลขบัตรหรือเอกสารประจำตัว ทำให้ไม่สามารถสมัครเรียนในระบบปกติได้ แม้ว่าระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการรับเด็กเข้าเรียน พ.ศ. 2548 จะกำหนดให้เด็กที่ไม่มีสถานะทางทะเบียนสามารถเข้าเรียนได้ ในทางปฏิบัติโรงเรียนหลายแห่งยังคงกำหนดให้ต้องมีเอกสารรับรองจากผู้นำชุมชนหรือเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น ซึ่งนำไปสู่ความไม่แน่นอนในการรับนักเรียนข้ามชาติ โดยความซับซ้อนของ

กระบวนการนี้สามารถอธิบายผ่าน Structure and Agency Theory ของ Giddens (1984) ที่ระบุว่า โครงสร้างทางสังคม เช่น กฎหมายและระเบียบราชการ มีผลต่อพฤติกรรมของบุคคล หากกฎหมายยังไม่เอื้อต่อการรับเด็กข้ามชาติเข้าเรียน เด็กเหล่านี้ก็จะถูกจำกัดโอกาสทางการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษา ของ Thammaprasert, M. (2021) ศึกษาปัญหาการเข้าถึงสิทธิทางการศึกษาของเด็กข้ามชาติในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า กระบวนการรับรองจากชุมชนไม่มีมาตรฐานที่แน่นอน ทำให้เด็กที่ไม่มีเอกสารต้องเผชิญกับความไม่แน่นอนในการเข้าเรียน

แนวทางการสนธิพลังความร่วมมือเพื่อเสริมสร้างโอกาสการศึกษาของเด็กข้ามชาติ ผลการศึกษานี้สามารถอธิบายผ่าน แนวคิดการสนธิพลังความร่วมมือของ Buasuwan (2019) ซึ่งระบุว่า การสร้างความร่วมมือที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัย การเชื่อมโยงของหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม โดยใช้หลักการ 1) การบูรณาการ (Integration) ที่เกิดขึ้นจริงในระดับปฏิบัติการ ผ่านการประสานงานของโรงเรียน มูลนิธิ และหน่วยงานท้องถิ่นเพื่อช่วยเหลือเด็กข้ามชาติ 2) ความไว้วางใจ (Trust) โรงเรียนและหน่วยงานรัฐมีความไว้วางใจต่อมูลนิธิ ในฐานะองค์กรที่ช่วยเหลือเด็กข้ามชาติ และเครือข่ายชุมชนเป็นองค์ประกอบสำคัญในการสร้างความไว้วางใจ โดยเฉพาะในกรณีที่เด็กข้ามชาติไม่มีเอกสารประจำตัว และ 3) การมีส่วนร่วม (Participation) จากหลายภาคส่วนเกิดขึ้นหลายระดับ ตั้งแต่โรงเรียน หน่วยงานรัฐ ไปจนถึงองค์กรภาคประชาสังคม ซึ่งการศึกษาแสดงให้เห็นว่าการสนธิพลังความร่วมมือเป็นแนวทางสำคัญในการช่วยเหลือเด็กข้ามชาติให้สามารถเข้าถึงการศึกษาขั้นพื้นฐานได้อย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1) ระดับนโยบาย ปรับปรุงกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง ให้เด็กข้ามชาติสามารถเข้าเรียนได้โดยไม่ต้องพึ่งพากระบวนการรับรองที่ไม่แน่นอนพัฒนาแนวทางความร่วมมือระหว่าง ภาครัฐ โรงเรียน และองค์กรพัฒนาเอกชน เพื่อให้การช่วยเหลือเด็กข้ามชาติมีมาตรฐานและมีประสิทธิภาพ

2) ระดับปฏิบัติการ ส่งเสริมการทำงานร่วมกันระหว่างโรงเรียนและมูลนิธิ ให้การรับรองเด็กข้ามชาติยืดหยุ่นขึ้น สนับสนุนทุนการศึกษา และด้านเศรษฐกิจที่ช่วยเด็กข้ามชาติสามารถเรียนและหารายได้พร้อมกัน

3) ระดับชุมชน สร้างเครือข่ายสนับสนุน เช่น การมีบทบาทของผู้นำชุมชนและองค์กรศาสนาในการรับรองตัวตนของเด็กข้ามชาติ จัดกิจกรรมเพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิทางการศึกษาของเด็กข้ามชาติ และส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาไทยเพื่อให้เด็กปรับตัวเข้าสู่ระบบการศึกษาได้ง่ายขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาช่องว่างของกฎหมายและระเบียบที่ยังเป็นอุปสรรคในการเข้าถึงศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อหาแนวทางให้เด็กข้ามชาติสามารถเข้าเรียนได้โดยไม่มีข้อจำกัด

2) ควรศึกษาแนวทางการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งเสริมให้เด็กข้ามชาติได้รับการศึกษา

3) ควรศึกษารูปแบบการจัดการสอนของครูที่สามารถช่วยให้เด็กข้ามชาติเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การสอนภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง หรือการบูรณาการทักษะชีวิตและอาชีพในบทเรียน

References

Association of Southeast Asian Nations (ASEAN). (2013). *ASEAN Human Rights Declaration (AHRD)*. Department of ASEAN, Ministry of Foreign Affairs. [in Thai]

Baan Kru Nam Foundation. (2022). *Annual performance report 2022: Promoting educational opportunities for migrant children*. [in Thai]

Bourdieu, P. (1986). *The forms of capital.* In J. G. Richardson (Ed.), *Handbook of theory and research for the sociology of education* (pp. 241-258). Greenwood Press.

Buasuwan, P. (2019). *The concept of collaborative power integration for social development*. Kasetsart University Press. [in Thai]

Coleman, J. S. (1988). Social capital in the creation of human capital. *American Journal of Sociology, 94*(Supplement), S95-S120.

Department of Provincial Administration. (1999). *National Education Act B.E. 2542 (1999).* Office of the Prime Minister. [in Thai]

Giddens, A. (1984). *The constitution of society: Outline of the theory of structuration*. University of California Press.

Johnson, L. J., & LaMontagne, M. J. (1993). Using content analysis to examine the verbal or written communication of stakeholders within early intervention. *Journal of Early Intervention, 17*(1), 73-79.

Patton, M. Q. (2015). *Qualitative research & evaluation methods: Integrating theory and practice* (4th ed.). SAGE Publications.

Save the Children. (2019). *Education access for migrant children in Myanmar and Thailand*. Retrieved from https://resourcecentre.savethechildren.net

Srichomphu, U., & Tangtrongpairoj, S. (2021). The challenge of educational management for migrant children: A case study in Ranong Province. *Journal of Kasetsart Educational Review, 36*(3), 87-98. [in Thai]

Thammaprasert, M. (2021). *The study of educational rights for migrant children in Chiang Mai province*. [Master's Thesis, Chiang Mai University]. [in Thai]

United Nation Children's Fund (UNICEF). (2019). *Breaking barriers to education: Best practices and lessons learned from migrant children's education in Thailand*. UNICEF. [in Thai]

United Nation Children's Fund (UNICEF). (n.d.). *Rights and pathways to legal status development for migrant children in Thailand*. UNICEF. [in Thai]

United Nations General Assembly. (1989). *Convention on the Rights of the Child (CRC).* United Nations. Retrieved from https://www.ohchr.org/en/instruments mechanisms/instruments/convention-rights-child

United Nations Thailand Network on Migration. (2023). *Annual highlights 2023*. International Organization for Migration (IOM). [in Thai]

Yin, R. K. (2018). *Case study research and applications: Design and methods* (6th ed.). SAGE Publications.